

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

Quae faciant ad castam educationem liberorum cap. xiii

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

DE PVDICITIA MATRIMONII.

tales culpa parentum, & uitii educationis effecerit (quod) niam non dubia tantummodo spes, sed etiam egregia atq; præclara quæuis indoles nutritorum improbitate frequenter hebescit. Propterea legitur de Catonis filio talem eum fuisse, ut sedulitas, industria diligentiaq; patris effecerat. Educatio ergo ea est, quæ inserit tenellis animis tenella etiam (ut ita dicā) plantaria, quæ adulta postmodum simul cum ætate fructus aut suaves aut asperos iuxta insidiones genus ferant. Ad idem etiam multū facere uidentur patriæ mores, nam qua quisque urbe nascitur, ac educatur, illius idem ciuitatis ingenium plerumq; refert. Sicut enim soli sæpe uitio frumentum in auenis, loliumq; degenerat: sic et præclara ingenia uitio patriæ sæpius obscurantur, & indolem peruertunt bonam ne talis euadat, qualis ab initio apparebat. Verum quia non facile ab omnibus mutari patria potest, nec fortasse expedit, eligatur saltem e multis commodissimus gymnasiis locus, ubi sub electissimis præceptoribus erudiendus sit filius. Qui quidem locus tam ex natura soli, quam ex consuetudine ciuium, sit & ingenuis moribus, et liberalibus disciplinis maxime idoneus: & non impudiciæ, factionum, & armorum plenus ut in plerisque ciuitatibus esse uidemus, quorum nominibus parco, ne huic nostro Patauino gymnasio toto orbe celeberrimo applaudere uelle uideamur: quod his potissimum uitis careat, & uirtutibus illis abundet.

Quæ faciant ad castam educationem liberorum. Cap. XIII.

Subinde uero (ut ad propositū reuertamur) eas uel imprimis arbitror parentum partes esse, ut liberos suos non tam facultate diuites, aut literis eruditos faciant, quam probos: atq; in omnibus christiana pietatis consiliis, atq; preceptis instructos: quæ est opti-

ma hæreditas, & omni censu præstantior. Primo ergo
 expedit in prima ætate puerorum animus influere plua
 sionem ut credant spiritus inuisibiles ubique nobis præ
 sto esse, atq; cõium nostrorũ actorũ cogitatuũq; cõcios
 et ex his alios bonos, alios malos. Bonos delectari so
 late, pudicitia, et ueritate, et ad quæ nos semper inuitant:
 è contrario autem malis spiritus delectari fraudibus, mē
 daciis impudicitia, furtis, cædibus, & eiusmodi uitis &
 peccatis: ad quæ nunquam cessant die noctuq; uigilantes
 & dormientes impellere: instigãtes, nos omni fraude ad
 libidinem, et ad omnes impietates, ut peccantes secũ tra
 hant in æternam damnationem. Insuper excitandi sunt
 ad studia religionis: et ad placita orthodoxe fidei, atq; ut
 discant timere Deum, pudere turpitudinis, horrere uitio
 um, amare uirtutem et à quacunque sorde uel minima,
 tanquam ab insequente uipera fugere, Et similiter curan
 dum ut & de miraculis, & sanctorum uita ac de pœnis
 pariter reproborum piam religiosamq; imbibant credu
 litatem. Quod quum semel sane per eam ætatem fue
 rit in tenellis eorum mentibus instillatum, effluere post
 modum nunquam facile poterit. Præterea assuefaciendi
 sunt benigne salutare, comiter appellare, leniter respõ
 dere: maiores natu reuereri, non se æqualibus præferre,
 cum inferioribus humanissime uersari: æmulari bonos
 malos uitare: nemini iniuriam facere, & si sibi ab aliis in
 ferantur patienter sustinere: omnibus deniq; quatenus li
 cet, et beniuolos, et faciles, sese præstare. Similiter corri
 piendi sunt, ne cui detrahant, neq; cuiquam maledicant.
 Prohibendiq; maxime ne assuescant scurrilitatibus, men
 daciis, imprecationibus, execrationibus, iuramentis, bla
 phemisue. Insuper prohibendi ne ludant alea, tesserisq;
 neue intersint ludentibus. Retiendæ interim fabellæ, et
 nugæ uanæ, quibus imbecilla ætas facile capitur, et præ
 ferim si quid in se contineant, uel occultæ, uel manifeste
 nequitia, uel si suboleant aliquid obscœni, quod est pue

DE PVDICITIA MATRIMONII

rorū, puellarūq; ingentis maxime pestiferū. Ex turpī nati-
 q; audiēdi, aut loquēdi licētia, paulatim assuescit tenera
 ætas delectari turpibus. Interdicēdū ēt his ipsis, ne aut la-
 sciuas comcedias, aut actus quospiā inspiciāt ipudicos:
 Prouidēdū quoq; ne nimio mero, aut delicatioribus ci-
 bis indulgeāt, distenditur, n. corpus supfluitate ciborū, &
 cū corpore una & animus ipse crassescit. Vinum pueris
 Plato interdicēdū prorsus putauit, q; id esset addere fīā
 mā igni. Cōpertū est siquidē impuberes si plurimo cibo
 somnoq; utantur, hebetiores fieri: atq; reddi ppterea ad
 omnia honesta studia tardiores. At q; pter hæc omnia id
 magis atq; magis obseruare ēt parentes oportet, ne filii
 corūpātur meretricio quopiā amore, aut cōsuetudine
 improborū. Hinc profecto tā bona, q; mala cūcta, ubertim
 mo ueluti e fonte desuūt. Nā cōsuetudo prauitatis, sic
 ut & recti inde facile emanat: quæ ubi pcessu tēporis in-
 ualuerit, eousq; uagatur atq; tanto impetu fertur, ut ne-
 queat postmodū ui aliqua āplius cohiberi. Admissi por-
 ro ad hanc uequitā pueri, tanq; in captiuitatē adducti, a
 spiritu fornicationis ppetuo possidentur: ut reliquo uitæ
 tempore, eant quocūq; is suaserit, absq; timore, & pudo-
 re p̄cipites. Iccirco in eo lubrico ætatis à parētibus qua-
 si manu ipsa ducēdi sunt ad cōsuetudinē recti, & in uia
 uirtutis, & p̄sertim in proposito continētiæ firmandi: ne
 postea et ipsi, absq; eo, q; pdant uitā filiorū peccata quo-
 que legimus ppterea q; male filios castigasset, repentino
 casu, ac dira nece unā cū filiis eadē die male infelicitate
 terq; perisse. Sed sicut parētes male educātes liberos suos
 os grauissime puniūtur, ita e cōuerso, q; filios bene mē-
 tos reddunt multū apud Deū ex sua educatione mereri.
 Vnde Paulus, Mulier inqt seducta in p̄uaricatione sua
 saluabitur autē per filiorū generationē: si manserint in fide,
 de, dilectione, & sanctificatione cū sobrietate. Saluabitur
 ergo nō ut quidam male interpretantur, in uirtute ma-

1 Reg. 4.

1 Tim. 2.

monii, eo q̄ in gignēdo sit salus, quia non ad iustitiā est
 matrimonium, sed ad ueniam: iuxta illud. Si nupserit uir
 go, non peccauit. & ibidē. Ego autem uobis parco. Itē
 Dico autem nō nuptis, et uiduis, bonum est illis, si sic p̄
 māserint, sicut & ego. Quid est ergo mulier saluabitur
 nisi q̄ iustificari meretur per fidē et dilectionē non p̄ co
 pulā uel iuxta aliā interpretationē filios, genuerit, & po
 stea instituatur à parentibus in fide Christi, in dilectione
 Dei, & pximi, in sanctificatione lata in baptisate cū so
 brietate aduersus intemperantiā uitiorū. Salus est ergo
 non tantum in coelibatu, sed et in matrimonio: quando
 uel foedes seruat, uel generatur, et instituuntur recte liberi.
 Quāobrē educādi sunt pueri cū omni sanctitate, & prę
 sertim ut diligant castitatē. Nam nihil sane in uita pernicio
 sius, quā à teneris assuescere libidinibus et scortis.
 Laudat Germanos Cesar i suis cōmētariis, q̄ apud eos
 luuenē intra annū, xx. fœminæ notitiā habuisse, in turpi
 simis haberetur. At q̄ nostro æuo nō intra uigesimū sed
 et decimū incuria sepe parentū pueri tētant ac exercent
 turpiter, q̄ nondū sapere, aut sentire natura pmisit. Vi
 gilēt ergo in his parentes, & nitātur omni studio pueros
 educare pudicos, & omni genere uirtutis instructos. Hoc
 est sane charis pignoris in posterū puidere & futuræ
 familiæ paterna pietate succurere. Ceterū ut de interim
 aliqd̄ ætati, iustis q̄busdā honestis, ac liberalibus nō sunt
 oīno phibēdi pueri, quatenus assuescāt sese labori, et ex
 ultatiā mēbra, honesto aliquo ope exercent, oīaq̄ deui
 tēt, ut ē cursus pila trocus altus, palestra arcus eq̄tatio de
 abulatio rusticatio & id genus alia. Nec omnino impro
 bādū cēseo pulsare citharā inflare calamos fidibus cane
 re, & similia modo p̄ ocii fiat & non intermitātur p̄pte
 rea studia literarū. Sed nec uenatio i malis habēda est aut
 acupii seu piscatio, et hmōi exercitia ita tñ (ut ē i ueteri p̄
 uerbo) neqd̄ nimis. Quin et Lycurgi legib⁹ Lacedemo
 niorū iuuetus uel in primis uenādo currendo, esuriēdo, ac

1 Cor. 7.

DE PVDICITIA MATRIMONII,

fitiando, algendo, æstuandoq; exerceri solebit. Nihil enim peius esse censebant quam pueros desidiosa ocioq; torpescere. Hic autem arbitror expedire, ut pueri illis potissimum lusibus, ac laboribus exerceantur, qui neque liberales sint, neq; multum periculosi: sed tales, ut meditationes et exercitationes appareant eorum, quæ ab his serio postmodum sint agenda: et qui ad robur, et sanitatem, et usum, et salutem, non autem ad inanem tantum alacritatem, et lusum. Puerorum siquidem maxime proprium est ludere, unde Cicero. At pueri, inquit etiam qui cessant, exercitatione aliqua ludicra delectantur.

Quod non tam plagis, et uerberibus, quam admonitionibus, atque exemplis pueri sint instituendi. Cap. XIII.

IN tenella quidem ætate (ut dixi) liberi primum commentitiis quibusdam terriculis, ac ferulis etiam interdum leuibus, à quacunque specie mali deterrendi sunt: at postmodum effecti grandiusculi, non tam plagis, ac uerberibus, quam exemplis, ac piis admonitionibus ad honesta studiatam à parentibus quam etiam à præceptoribus inducendi. Ea enim magis seruos decet, et præcipue ingenuos, qui nunc laudibus, nunc obiurgationibus et iniecta crebro æmulatione æqualium, excitandi sunt ad splendorem: gloriamq; uirtutum. Lycō Troadensis philosophus assererat adiungendum esse necessarium pueris pudorem, et laudis studium: uelut equis carcer, et frenum. Constat enim adolescētes liberaliter educatos, et ingenuos magis laudis honore, et æmulatione uirtutum proficere quam præceptis: ac rursus uerendum, et admonitionibus magis quam plagis usq; admodum quos sæpe tormenta non uicerint, uincat æmulatio, et pudor: Non eo inficias instituēdis recte liberis, et uerberibus quoque interdum utendum esse, si conducerentur alioqui